

Inkomster och inkomstfördelning år 2008

Sammanfattning

Krisen som slog till under andra halvåret 2008 gör att inkomstspridningen minskar mellan 2007 och 2008. De rikaste och de fattigaste påverkades mest av krisen under 2008. Andelen med låg inkomst fortsätter att öka och 2008 lever var tionde ung arbetarkvinna i ett hushåll med låg inkomst. Nästan var femte sjuk, arbetslös eller pensionerad (20-64 år) gör detsamma.

Lägst arbetsinkomster bland förvärvsarbetande har arbetarkvinnor, följt av lägre tjänstemannakvinnor. Ända sedan början av 1980-talet har den långsiktiga trenden gått mot en allt mer ojämn inkomstfördelning. Mellan 1991 och 2008 har den så kallade Ginikoefficienten ökat med 26 procent. Mellan år 2007 och 2008 minskar Ginikoefficienten med fem procent på grund av den ekonomiska krisen.

Perioden 1975 till 1990 ökade de reala disponibla inkomsterna, men ökningstakten var inte särskilt hög. 1990-talskrisen ledde till en nedgång i de disponibla inkomsterna. Efter mitten av 1990-talet har de reala disponibelinkomsterna ökat betydligt snabbare än tidigare. Den stora ekonomiska kris som på allvar började i Sverige under hösten 2008 har ett tydligt genomslag på disponibelinkomsterna 2008.

Visstidsanställda män har en arbetsinkomst som är drygt 60 procent av tillsvidareanställda mäns och kvinnor med visstidsanställning har en arbetsinkomst som är drygt 70 procent av tillsvidareanställda kvinnors. Endast hälften av arbetarkvinnorna har heltidsarbete under hela året. Det är en betydligt lägre andel jämfört med övriga kvinnor och med män.

Utvecklingen mot att allt fler sjuka, arbetslösa och pensionerade lever i hushåll med risk för fattigdom fortsatte år 2008. Nästan var femte sjuk, arbetslös eller pensionerad lever i ett hushåll med låg inkomst. Andelen unga arbetarkvinnor med låg inkomst ökade från 6 till över 11 procent mellan 2007 och 2008.

2,5 procent av arbetarna har en hög inkomst, jämfört med 4,4 procent av sjuka, arbetslösa och pensionerade och 13,3 procent av tjänstemän med flera.

Skatternas andel av inkomsterna har sänkts årligen sedan 2004. Sjuka, arbetslösa och pensionärer har trots skattesänkningar fått lägre disponibelinkomster.

De rikaste tio procenten, har fått en ökning av sina disponibelinkomster med 65 procent mellan 1991 och 2008. Tiondelen av befolkningen med lägst inkomster har ökat sina inkomster med mellan 3 och 5 procent mellan åren 1991 och 2008 beroende på om kapitalvinsterna räknas in eller inte. Mellan 1991 och 2007 ökade denna grups inkomster med 15 procent. Denna ökning blev alltså i stort sett uttraderad mellan år 2007 och 2008. När kapitalvinster/förluster räknas in sänks den disponibla inkomsten mellan 2007 och 2008 för decilerna 1-3 och 8-10.

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	2
<i>Innehåll</i>	3
<i>1 Inledning</i>	4
<i>2 Inkomstrappan 2008</i>	7
2.1 Arbetsinkomster	7
2.2 Disponibelinkomster	8
<i>3 Inkomstfördelningen i ett långsiktigt perspektiv</i>	10
3.1 Kapitalinkomsterna varierar	11
<i>4 Inkomstutvecklingen för olika typer av hushåll</i>	13
4.1 Sysselsättning	14
4.2 Familjesituation	15
<i>5 Anställningsform och arbetstid</i>	17
5.1 Fast anställning ger högre arbetsinkomst	17
5.2 Deltidsarbete, klass och kön	17
<i>6 Andel med låg respektive hög inkomst</i>	20
6.1 Allt fler har låg inkomst	20
6.2 Nedgång i andelen med hög inkomst	21
<i>7 Inkomststruktur och skatter</i>	23
7.1 Skatter	23
<i>8 Inkomstfördelning utifrån decilgrupper</i>	24

1 Inledning

Den här rapporten handlar om inkomstfördelning och inkomstförändringar för olika grupper av befolkningen i förvärvsaktiv ålder mellan 20-64 år. Det är en uppföljning av tidigare rapporter från LO på temat inkomster och förmögenhet, senast år 2009.¹ Vad gäller utvecklingen undersöks i första hand åren 2002-2008 men det görs också vissa tillbakablickar och jämförelser med utvecklingen under andra perioder, där det är möjligt.

Rapporten bygger på bearbetningar av Statistiska Centralbyråns (SCB) undersökning av hushållens ekonomi (HEK).

Rapporten redovisar inkomstutvecklingen för olika typer av hushåll och visar vad löner, kapitalinkomster, sysselsättning, transfereringar och skatter betyder för de skillnader som finns mellan olika grupper. I rapporten belyses också vilken betydelse anknytningen till arbetsmarknaden har för inkomsten.

Syftet med rapporten är att beskriva inkomstutvecklingen och fördelningen av inkomsterna på ett sätt som är tillräckligt exakt för att vara intressant men samtidigt begripligt nog för att utgöra underlag för diskussioner och debatt. Rapporten börjar med en beskrivning av några begrepp som är viktiga för förståelsen av materialet.

1.1.1 Inkomst och lön

Inkomst och lön är två helt olika saker, även om de hänger samman. Lönen är en del av inkomsten och påverkar på så sätt inkomsten, men det är viktigt att inte blanda samman begreppen. Man kan säga att lönen ger förutsättningarna för vad en person tjänar, men inkomsten är det som faktiskt hamnar på en persons konto. Två personer med samma lön kan få helt olika inkomster. Det beror exempelvis på hur mycket man arbetar och på eventuell frånvaro eller övertid. När den så kallade disponibelinkomsten studeras handlar det dessutom om hur mycket som betalas i skatt och hur mycket som kommer tillbaka i form av transfereringar. Den här rapporten ägnas helt åt inkomster.

1.1.2 Inkomstbegrepp²

För den som studerar inkomsternas förändring finns det ett antal olika begrepp att hålla reda på. När det dessutom är hushåll som studeras blir bilden ytterligare komplicerad. Här görs en kort beskrivning av de begrepp som används i den här rapporten. För löntagarhushåll som inte har någon inkomst från näringsverksamhet går det att beskriva de olika inkomstbegreppen på följande sätt:

Med *arbetsinkomst* menas sammanlagd bruttolön under året inklusive vissa skattepliktiga ersättningar som träder in istället för förvärvsinkomster såsom sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning vid utbildning och tjänstgöring (repetitionsutbildning) inom totalförsvaret. Ersättning vid arbetslöshet ingår däremot inte. Inga avdrag har gjorts. Arbetsinkomst är alltså ett

¹ LO (2009) Fördelningen av inkomster och förmögenheter.

² För en utförlig beskrivning av innebörden av de olika inkomstbegreppen hänvisas till SCB-rapporten "Inkomstfördelningsundersökningen 2008", Statistiska meddelanden HE21SM1001.

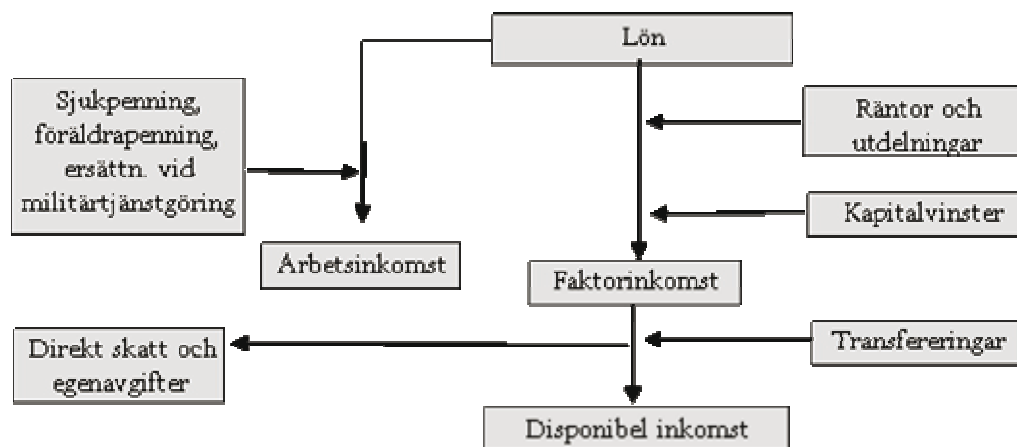
bruttoinkomstbegrepp. Hur stor arbetsinkomsten är beror i första hand på lönen per timme och arbetstiden.

Disponibel inkomst beräknas genom att till faktorinkomsten (summan av lön, räntor och utdelningar och kapitalvinster) lägga de erhållna transfereringarna och dra ifrån skatt, egenavgifter, eventuellt utbetalt underhållsstöd samt återbetalning av studielån. De viktigaste transfereringarna för de jämförda löntagarhushållen är sjukpenning, föräldrapenning, arbetsmarknadsstöd, barnbidrag, bostadsbidrag samt underhållsstöd. Ibland görs också en åtskillnad mellan skattepliktiga och skattefria transfereringar.

Det bör understrykas att den disponibla inkomst som redovisas inte är ett fullständigt mått på ekonomisk välfärd i vid mening. Utanför mätningarna ligger bl.a. egen produktion i hemmen, nyttan av offentlig konsumtion samt eventuella inkomster och förmögenheter som inte ingår i taxeringsregistret.

Sambandet mellan de olika inkomstbegreppen kan åskådliggöras med hjälp av följande figur:

Figur 1.1 Sambanden mellan de olika inkomstbegreppen

Ett mått som ofta förekommer är *disponibel inkomst per konsumtionsenhet*. Det används för att beskriva skillnader i inkomstnivåer mellan familjer av olika storlek och ålderssammansättning. Man tar hänsyn till att det behövs olika inkomst för att ha samma ekonomiska standard. För varje familj beräknas en kvot genom att den disponibla inkomsten divideras med summan av familjens konsumtionsenheter (medlemmar).

För att göra jämförelser av t.ex. disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten för referenspersonen divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet. Skalan bygger på budgetberäkningar utförda av Konsumentverket och underlag för bedömning av en baskonsumtion som kan beräknas för olika hushållstyper.

Tabell 1.1 Konsumtionsenhetsskalan

Ensamboende och första vuxen i samboförhållande	1,00
Andra vuxen i samboförhållande	0,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

1.1.3 Medelvärde och median

I den här rapporten används i huvudsak måtten *medelvärde* och *median* för att beskriva olika grupperns inkomster. Medelvärde är ett vanligt genomsnitt där alla värden för gruppen summeras och sedan divideras med det antal individer som ingår. Median är om möjligt ännu enklare. Alla värden placeras efter storleksordning på rad och det värde som befinner sig precis i mitten av raden är medianen. Skillnaden mellan de två måtten är att medelvärdet påverkas av värden i ändarna medan medianen enbart baseras på mittenvärdet. Om en grupp i botten eller toppen halkar efter eller drar ifrån kommer det således att påverka medelvärdet men inte medianen.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Redovisningen av materialet utgår i första hand från kön och socioekonomisk tillhörighet. Fördelningen av inkomster och inte minst av förmögenheter är ojämn mellan könen. Jämställdhetsperspektivet har därför varit genomgående i arbetet med rapporten.

För vissa redovisningsgrupper har urvalet varit allt för litet för att kunna särredovisas på lägre- respektive mellan- och högre tjänstemän. Då har begreppet *tjänstemän med flera* använts för att skapa jämförbarhet gentemot gruppen arbetare. I gruppen tjänstemän med flera ingår även jordbrukare, företagare och övriga förvärvsarbetande.

Gruppen *arbetslösa, sjuka och pensionärer* utgörs av personer 20-64 år som har en summerad inkomst av pension, sjukpenning och arbetsmarknadsstöd som är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten. Endast personer i åldrarna 20-64 år ingår i redovisningen, så de som kallas för pensionärer är alla förtidspensionerade.

2 Inkomstrappan 2008

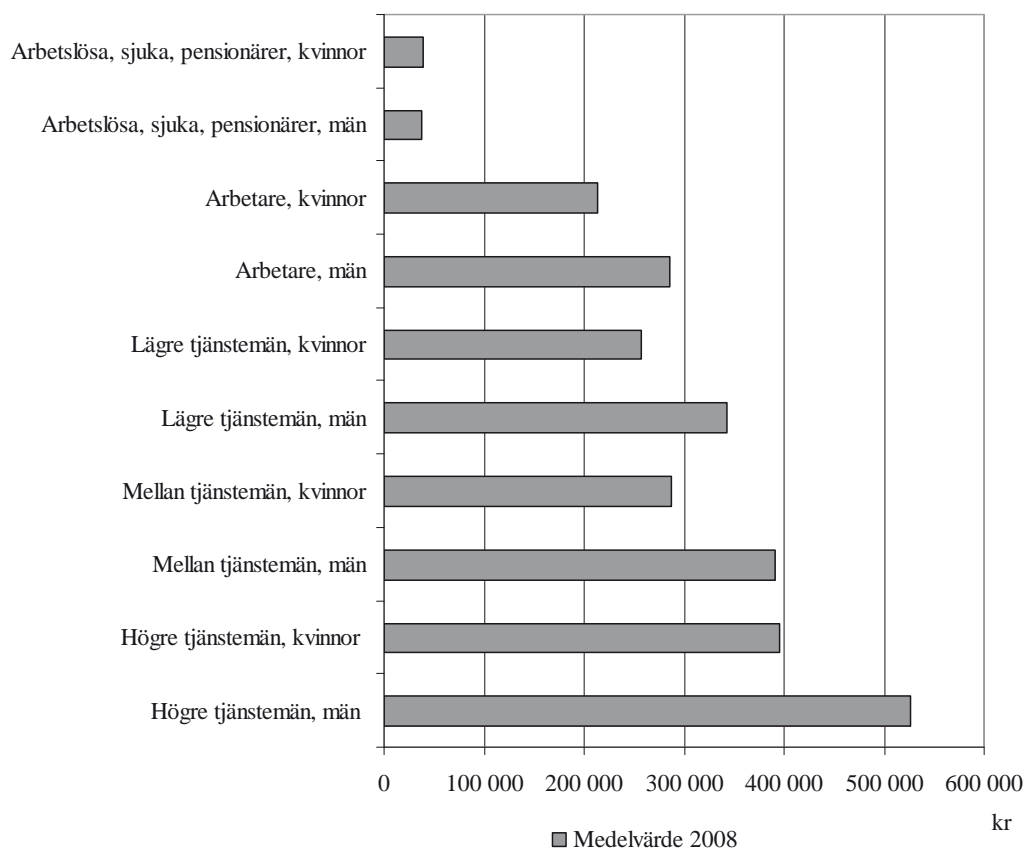
Lägst arbetsinkomster bland förvärvsarbetande har arbetarkvinnor, följt av lägre tjänstemannakvinnor. Skillnaderna mellan könen är större 2008 än 2007. Välfärdsstaten jämnar ut skillnaderna i inkomster i betydande utsträckning, framförallt mellan könen.

2.1 Arbetsinkomster

Arbetsinkomsten är den sammanlagda bruttolönen under året inklusive vissa skattepliktiga ersättningar som sjukpenning, föräldrapenning med mera. Ersättning vid arbetslöshet ingår däremot inte.

År 2008 är arbetsinkomsten i genomsnitt 213 000 kronor för arbetarkvinnor och 285 700 kronor för arbetarmän. Bland lägre tjänstemän är motsvarande siffror 256 900 för kvinnor och 343 300 för män. Kvinnliga mellantjänstemän har en arbetsinkomst på 287 500 kronor och manliga mellantjänstemäns arbetsinkomst är 390 700. För högre tjänstemän är kvinnornas arbetsinkomst i genomsnitt 395 200 och männens är 525 700 kronor.

Figur 2.1 Arbetsinkomster år 2008 för personer 20-64 år efter socioekonomisk tillhörighet och kön, medelvärde

Arbetslösa, sjuka och pensionärer får nöja sig med en genomsnittlig arbetsinkomst på strax över 38 000 kronor i genomsnitt, för såväl kvinnor som män. 41 procent av männen och 45 procent av kvinnorna i gruppen *arbetslösa, sjuka och pensionärer* hade någon arbetsinkomst under år 2008. Det är en

mindre andel än tidigare. År 2002 hade 53 procent av männen och 58 procent av kvinnorna någon arbetsinkomst.

Skillnaderna i arbetsinkomst är stora beroende på vilken klass och vilket kön man tillhör. Arbetarkvinnor har år 2008 en arbetsinkomst som i genomsnitt utgör 40 procent av högre tjänstemannamäns. Arbetarmännens arbetsinkomst är strax över hälften så hög som högre tjänstemannamäns.

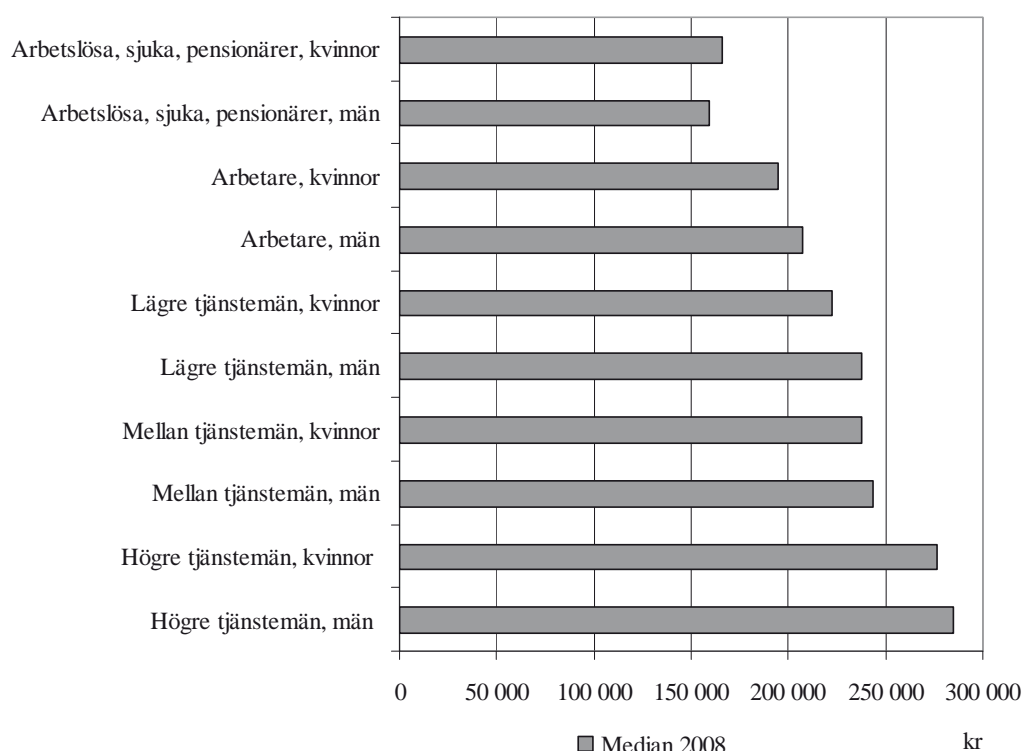
Arbetarmännen har högre inkomster än arbetarkvinnor och lägre tjänstemannakvinnor. Enligt samma mönster har manliga lägre tjänstemän högre inkomster än kvinnor som tillhör gruppen mellantjänstemän.

Skillnaderna mellan kvinnor och män inom respektive socioekonomiska grupp är mellan strax under 25 och drygt 26 procent (med undantag för arbetslösa, sjuka och pensionärer). Ojämställdheten på grund av kön i arbetsinkomst är således nästan exakt lika stor oavsett om man är arbetare eller tjänsteman.

2.2 Disponibelinkomster

De disponibla inkomsterna per konsumtionsenhet, det vill säga inkomsten efter skatt, transfereringar med mera och när hänsyn har tagits till hushållssammansättningen, är betydligt mer jämnt fördelade. Framförallt är det tydligt att skillnaderna mellan könen jämnas ut. Nu följs män och kvinnor åt inom respektive socioekonomisk grupp på inkomstrappan.

Figur 2.2 Disponibla inkomster 2008 per konsumtionsenhet för personer 20-64 år efter socioekonomisk status och kön, median

Gruppen arbetslösa, sjuka och pensionärer, vars arbetsinkomster låg strax över 38 000 kronor har år 2008 en disponibelinkomst som är 159 000 för män och 166 100 för kvinnor. Bland arbetarhushåll är disponibelinkomsten 194 700 för

kvinnor och 207 400 för män. Bland lägre tjänstemän har kvinnorna en disponibelinkomst per konsumtionsenhet som är 222 700 och männen 238 000 kronor. Kvinnliga mellantjänstemäns disponibelinkomst är 237 500 kronor medan motsvarande män har en disponibelinkomst på 243 900 kronor. Högre tjänstemäns disponibelinkomst är 276 700 för kvinnor och för männen 284 900 kronor. Skillnaderna mellan könen inom respektive socioekonomiska grupp är mindre när man ser till disponibelinkomst jämfört med till arbetsinkomst.

3 Inkomstfördelningen i ett långsiktigt perspektiv

Ända sedan början av 1980-talet har den långsiktiga trenden gått mot en allt mer ojämn inkomstfördelning. Mellan 1991 och 2008 har den så kallade Ginikoefficienten ökat med 26 procent. Mellan år 2007 och 2008 minskar Ginikoefficienten med fem procent p.g.a. den ekonomiska krisen.

Sedan mitten av 1970-talet gör Statistiska Centralbyrån (SCB) mätningar av hur inkomstfördelningen i samhället utvecklas. Längre bakåt i tiden får man söka andra statistikkällor och mått. Vanligen används då skatteuppgifter och måttet sammanräknad nettoinkomst.

Under 1930- och 1940-talen skedde en kraftig inkomstutjämning. En viktig förklaring var att kapitalinkomsterna för de rikaste sjönk under den här perioden, samtidigt som skatterna ökade, vilket gav ökad utjämning.³ Från slutet av 1950-talet fram till slutet av 1960-talet hände inte särskilt mycket när det gällde männens inkomstfördelning. Men mellan slutet av 1960-talet och under 1970-talet sker sedan en kraftig utjämning av inkomstfördelningen. För kvinnorna innebär hela perioden från 1958-1975 (och även fortsatt fram till början av 1980-talet) en dramatiskt minskad inkomstspridning, framförallt tack vare att allt fler kvinnor börjar förvärvsarbete⁴.

Just kvinnornas ökade förvärvsfrekvens är den viktigaste förklaringen till den utjämning av inkomstfördelningen som skedde för hela befolkningen från slutet av 1960-talet fram till början av 1980-talet. Andra viktiga förklaringar är den fackliga lönepolitiken som ledde till minskade inkomstskillnader och att transfereringssystemet, inte minst pensionssystemet, byggdes ut.

Ginikoefficienten är ett sammanfattande mått på hur stora inkomstskillnaderna är. Den kan vara mellan 0 och 1. Ett högt värde visar på mer ojämnhet än ett lågt värde. En Ginikoefficient som är 0 innebär att inkomsterna är helt jämnt fördelade.

I samband med skattereformen 1990/91 blev en del tidigare skattefria inkomster skattepliktiga och en del förmåner kom att värderas högre. Därför är det ett tidsseriebrott i serien över inkomstfördelningen. Under 1989 och 1990 redovisas därför uppgifter för både det gamla och det nya sättet att räkna.

Som framgår av Figur 3.1 skedde en minskning i inkomstfördelningen fram till början av 1980-talet. Därefter har inkomstskillnaderna ökat. För att kunna få den långa tidsserien från 1975 och måste det gamla hushållsbegreppet, med kosthushåll, användas. För år 1991 och 1995 och därefter är tidsserien obruten och det går att använda begreppet konsumtionsenhet som är en mer verklighetsnära hushållsindelning. Utvecklingen under 2000-talet är minst sagt tydlig. Skillnaderna i inkomster ökar dramatiskt. En allt större del av inkomsterna hamnar hos en allt mindre del av befolkningen.

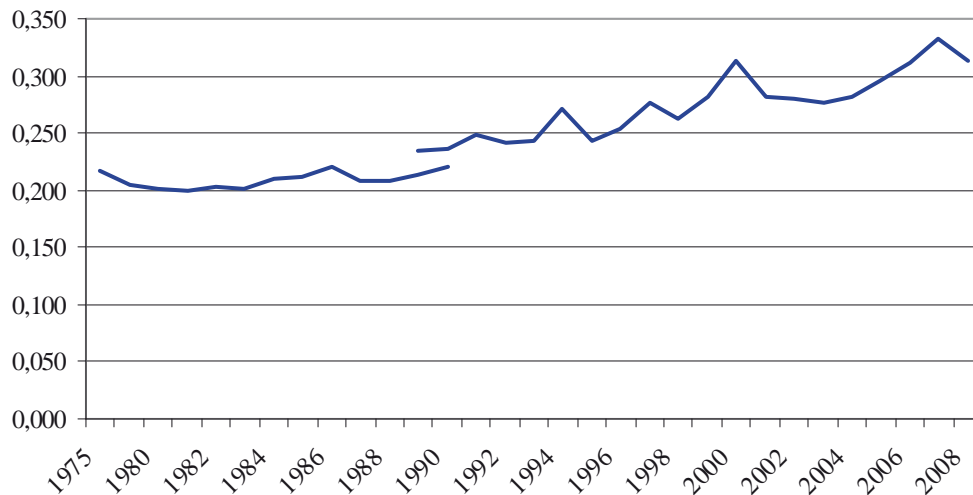
³ Erikson, R., Åberg, R. (red.) (1984), *Välfärd i förändring. Levnadsvillkor i Sverige 1968-1981*, Prisma

⁴ Bröms, J., Pettersson, T. (2003) *Fördelningspolitikens mål och medel*, Bilaga 8 Till Långtidsutredningen SOU 2003:20

SOU 1979:9 Löntagarna och kapitaltillväxten. Tre expertrapporter från utredningen om löntagarna och kapitaltillväxten, Spånt, R.

Toppen i Ginikoefficienten år 2000 i båda figurerna nedan beror sannolikt på att kapitalinkomsterna det året var höga i och med börsuppgången i samband med den så kallade IT-boomen. Åren därefter, som präglades av en kraftig nedgång på börsen ger en lägre Ginikoefficient. Samma sak sker mellan åren 2007 och 2008, Ginikoefficienten minskar p.g.a. den ekonomiska krisen och nedgången på börsen när kapitalvinsterna inkluderas. Om kapitalvinsterna dras ifrån fortsätter Ginikoefficienten att öka, om än i något svagare takt än tidigare.

Figur 3.1 Ginikoefficient 1975, 1978-2008

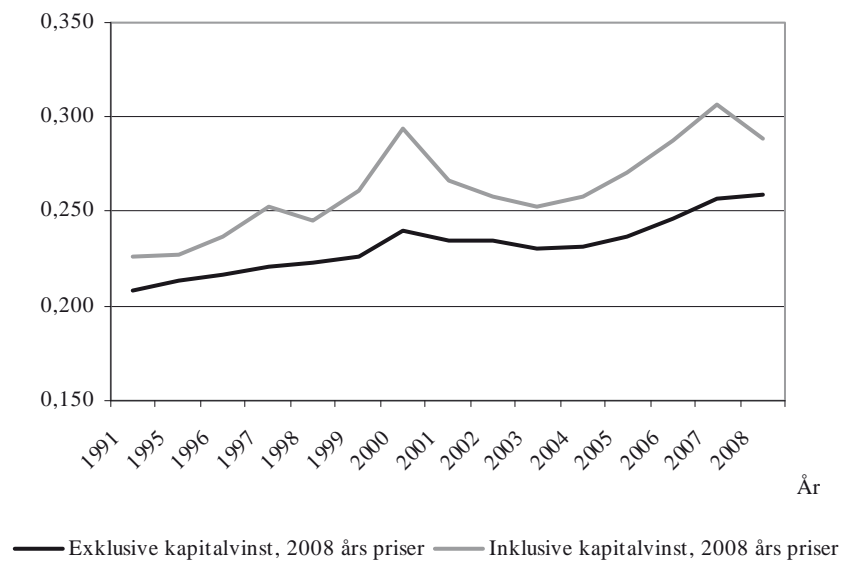
För att möjliggöra en lång tidsserie används det äldre hushållsbegreppet familjeenhet samt en äldre definition av disponibel inkomst.

3.1 Kapitalinkomsterna varierar

Figur 3.2 visar att variationen i kapitalinkomster får stort genomslag på Ginikoefficienten. Mellan år 1991 och 2008 har inkomstspridningen bland hushållen ökat med 28 procent när kapitalvinsterna räknas med från 0,226 till 0,289. Om kapitalvinsterna exkluderas har inkomstspridningen, mätt som Ginikoefficienten, ökat med 24,5 procent, eller med en fjärdedel på mindre än två decennier.

Den ekonomiska krisen får genomslag på Ginikoefficienten. Om kapitalvinsterna inkluderas är det en nedgång i inkomstspridningen med omkring 5 procent. Om kapitalvinsterna inte räknas med är det en uppgång med strax under en procent mellan 2007 och 2008. I avsnitt 8 visas mer vilka som har påverkats mest av krisen.

Figur 3.2 Ginikoefficient 1991, 1995-2008, disponibel inkomst per k.e.

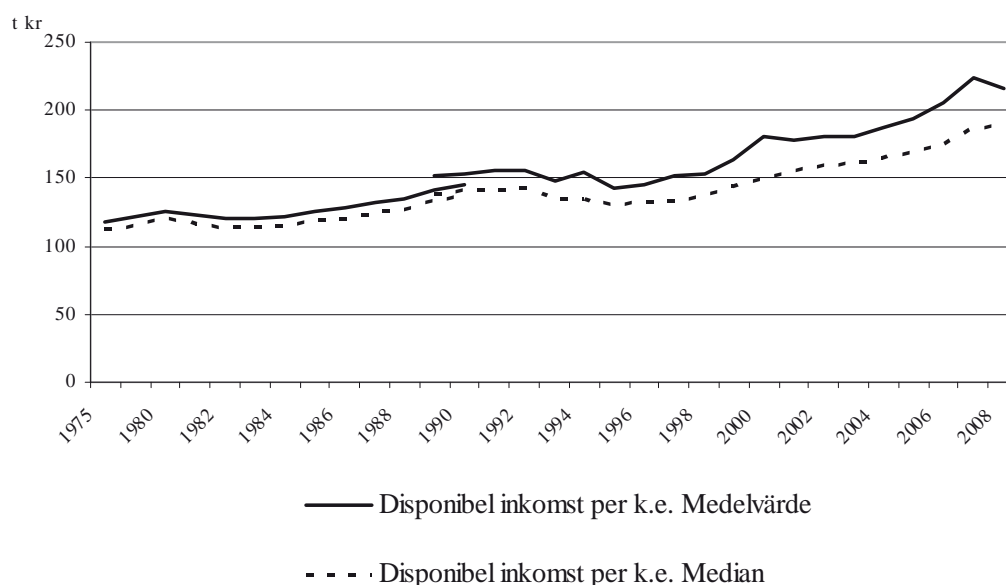
4 Inkomstutvecklingen för olika typer av hushåll

Perioden 1975 till 1990 ökade de reala disponibla inkomsterna, men ökningstakten var inte särskilt hög. 1990-talskrisen ledde till en nedgång i de disponibla inkomsterna. Efter mitten av 1990-talet har de reala disponibelinkomsterna ökat betydligt snabbare än tidigare. Den stora ekonomiska krisen som på allvar började i Sverige under hösten 2008 har ett tydligt genomslag på disponibelinkomsterna 2008.

I Figur 4.1 visas utvecklingen av den reala disponibla inkomsten från 1975-2008. Såväl genomsnitt som median redovisas. Tidsseriebrottet beror på den stora skattereformen i början av 1990-talet. I disponibel inkomst ingår, som tidigare angetts, även inkomster av kapital, och fler transfereringar än de som finns med i begreppen arbetsinkomst och arbetsmarknadsinkomst. Skatten har också dragits ifrån.

Mellan åren 1996 och 2008 ökade den reala genomsnittliga disponibla inkomsten per konsumtionsenhet i genomsnitt med 49 procent. Medianvärdet är 43 procent. Mellan 2002 och 2008 har den reala genomsnittliga disponibelinkomsten ökat med 19 procent. Motsvarande medianinkomst har ökat med 18 procent under femårsperioden.

Figur 4.1 Disponibel inkomst 1975, 1978-2008

För att möjliggöra en lång tidsserie används det äldre hushållsbegreppet familjeenhet samt en äldre definition av disponibel inkomst.

Figur 4.1 visar det samlade måttet för samtliga hushåll. Det är i och för sig intressant att se hur nivån förändras över tid, men i en rapport som handlar om inkomstfördelningen sätts fokus mer på hur utvecklingen har sett ut för olika grupper i samhället. Mellan 2007 och 2008 sker en nedgång i den genomsnittliga disponibelinkomsten, från omkring 224 000 till 216 000 medan

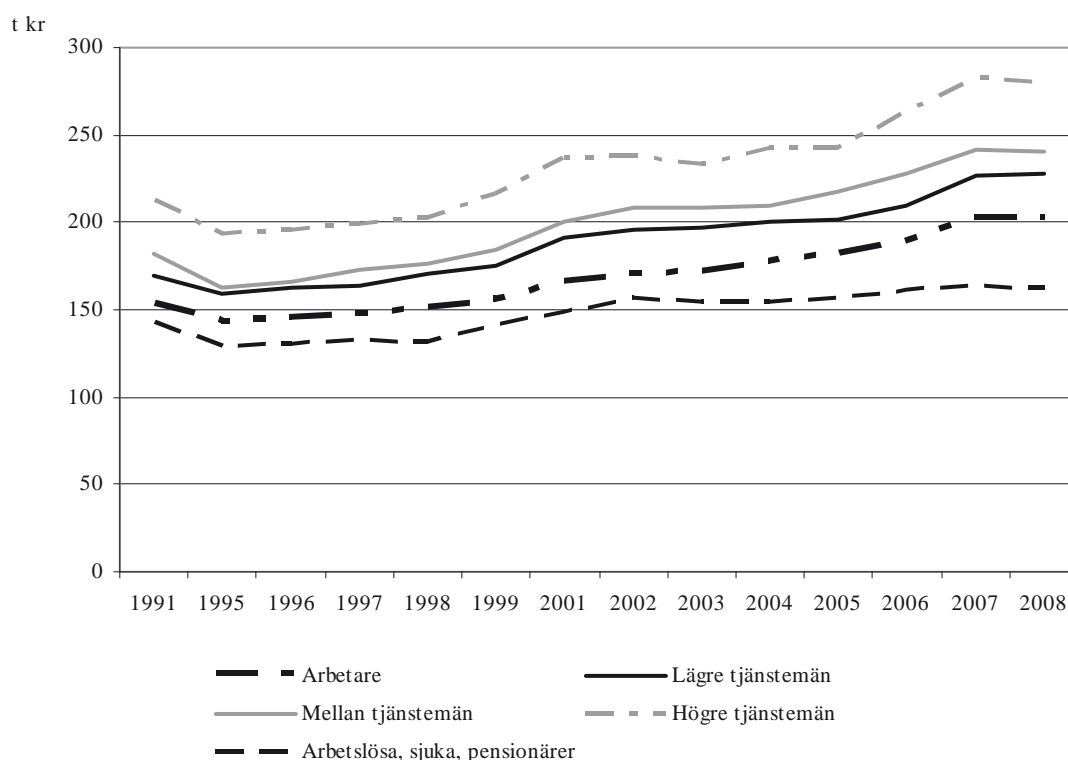
medianinkomsten ökar från 187 000 till 189 000 kronor. I inledningen nämndes att genomsnittsvärdet är känsligt för variationer i ändarna av inkomstfördelningen, medan medianvärdet inte tar hänsyn till dessa. Att genomsnittet påverkas betydligt mer än medianen av den ekonomiska krisen är därför en ledtråd till vad som har hänt med inkomstfördelningen mellan 2007 och 2008.

4.1 Sysselsättning

I Figur 4.2 visas utvecklingen av disponibelinkomsterna åren 1991 och 1995 till 2008 uppdelat på socioekonomisk status. De skillnader som framträder återfinns framförallt under de senaste åren. Under åren 2002-2007 är det en tydlig trend att de som är arbetslösa, sjuka eller pensionärer halkar efter relativt andra grupper. Att inkomsten är lägre för den som inte arbetar jämfört med dem som arbetar är inte så konstigt, men av figuren nedan framgår att sjuka, arbetslösa och förtidspensionerade nästan inte alls har fått del av den kraftiga ökning av inkomsterna som skett sedan mitten av 2000-talet.

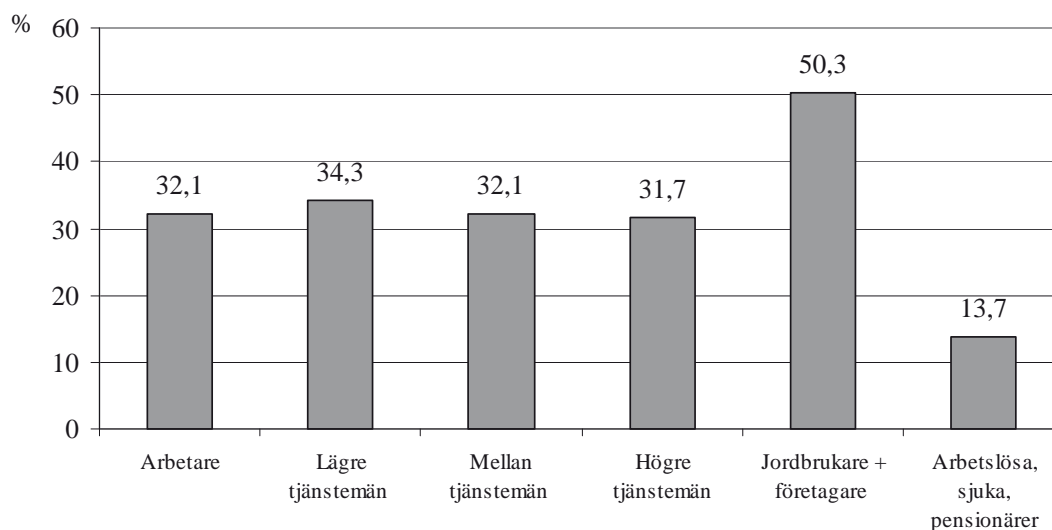
I samtliga grupper sker det en tydlig utplaning i disponibelinkomsterna under år 2008.

Figur 4.2 Disponibel inkomst per k.e. 1991, 1995-2008, 20-64 år efter sysselsättning, medianvärden i 2008 års priser

Figur 4.3 visar att löntagare har fått i stort sett lika mycket i real inkomstökning under perioden 1991-2008, strax över 30 procent. Jordbrukare och företagare har fått en ökning med 50 procent under perioden medan arbetslösa, sjuka och pensionärer har fått strax under 14 procent i ökad real disponibelinkomst på 17 år.

Figur 4.3 Förändring av disponibel inkomst per k.e. 1991-2008, 20-64 år efter sysselsättning, medianvärden i 2008 års priser

4.2 Familjesituation

Högst disponibelinkomst per konsumtionsenhet har äldre sammanboende utan barn. Ensamstående med barn har lägst disponibelinkomster per konsumtionsenhet, oavsett socioekonomisk tillhörighet.

Tabell 4.1

Disponibelinkomster per konsumtionsenhet 2008 efter hushållstyp och socioekonomisk tillhörighet, 20-64 år.

	Arbets- hushåll	Lägre tjänstemän	Mellan tjänstemän	Högre tjänstemanna- hushåll	Arbetslösa, sjuka, pensionärer
Gifta/samboende med barn	181 700	211 200	212 700	241 800	160 200
Sammanboende med 2 barn	181 500	204 600	211 500	241 800	154 000
Sammanboende med 3 eller fler barn	150 000	178 700	180 100	194 500	132 300
Samtliga samboende	210 600	247 100	246 500	280 300	202 200
Ensamstående med barn	145 400	159 800	164 400	194 500	114 900
Sammanboende utan barn 20-29 år	233 600	260 100	276 300	290 400	*
Sammanboende utan barn 30-49 år	269 700	299 200	312 300	368 400	213 800
Sammanboende utan barn 50-64 år	271 500	303 400	332 200	384 000	241 000
Samtliga ensamboende	198 000	202 900	243 500	294 700	128 400

* Osäker siffra på grund av för litet antal i urvalet.

Tabell 4.2 visar förändringen av de reala disponibelinkomsterna under perioden 2002-2008 för olika typer av hushåll uppdelat på socioekonomisk tillhörighet. Ensamstående med barn har fått en relativt kraftig ökning av disponibelinkomsterna efter att ha drabbats hårt av 1990-talskrisen och sviterna av den. Ökningen är genomgående oavsett socioekonomisk tillhörighet, men arbetare har haft störst procentuell ökning. Samtidigt ökar samboende utan barn sina inkomster med ungefär lika mycket vilket gör att det egentligen inte blir någon upphämtning utan mer en inbromsning av de ökade klyftorna. Ensamstående med barn som är arbetslösa, sjuka eller pensionärer har bara fått en real inkomstökning på 4 procent under perioden 2002-2008. Ensamboende arbetslösa, sjuka och pensionerade har minskat den reala disponibelinkomsten med 1 procent mellan 2002 och 2008.

Tabell 4.2 Förändring av reala disponibelinkomster per konsumtionsenhet 2002-2008 efter hushållstyp och socioekonomisk tillhörighet, 20-64 år.

	Arbetar- hushåll	Lägre tjänstemän	Mellan tjänstemän	Högre tjänste- manna- hushåll	Arbetslösa, sjuka, pensionärer
Gifta/samboende med barn	17 %	18 %	18 %	14 %	17 %
Sammanboende med 2 barn	18 %	18 %	20 %	13 %	16 %
Sammanboende med 3 eller fler barn	13 %	16 %	16 %	11 %	10 %
Ensamstående med barn	21 %	30 %	12 %	19 %	4 %
Sammanboende utan barn 20-29 år	15 %	15 %	14 %	13 %	*
Sammanboende utan barn 30-49 år	20 %	15 %	16 %	25 %	5 %
Sammanboende utan barn 50-64 år	20 %	16 %	21 %	19 %	20 %
Samtliga samboende	19 %	17 %	15 %	16 %	11 %
Samtliga ensamboende	17 %	15 %	17 %	26 %	-1 %

* Osäker siffra på grund av för litet antal i urvalet

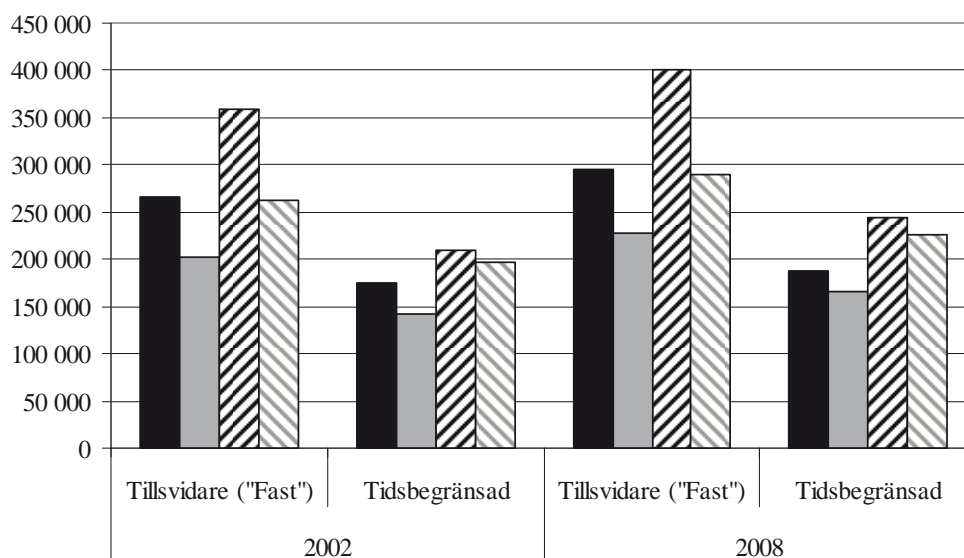
5 Anställningsform och arbetstid

Tidsbegränsad anställning innebär lägre inkomst. Visstidsanställda män har en arbetsinkomst som är drygt 60 procent av tillsvidareanställda mäns och kvinnor med visstidsanställning har en arbetsinkomst som är drygt 70 procent av tillsvidareanställda kvinnors. Omkring hälften av arbetarkvinnorna har heltidsarbete under hela året, jämfört med mellan 85-95 procent av männen. Skillnaden i arbetsinkomst mellan hel- och deltidsarbete är större för män än för kvinnor.

5.1 Fast anställning ger högre arbetsinkomst

Figur 5.1 visar att tidsbegränsat anställda har lägre arbetsinkomst jämfört med tillsvidareanställda. År 2008 var medianvärdet för visstidsanställda arbetarmäns arbetsinkomst omkring 64 procent av motsvarande för tillsvidareanställda arbetarmäns. Skillnaden är något mindre mellan visstidsanställda och tillsvidareanställda arbetarkvinnor. De förstnämnda har en arbetsinkomst som är ungefär 73 procent av de senares. Skillnaderna är små mellan arbetare och tjänstemän m.fl.

Figur 5.1 Arbetsinkomst 2002 och 2008 efter anställningsform, medianvärde i 2008 års priser

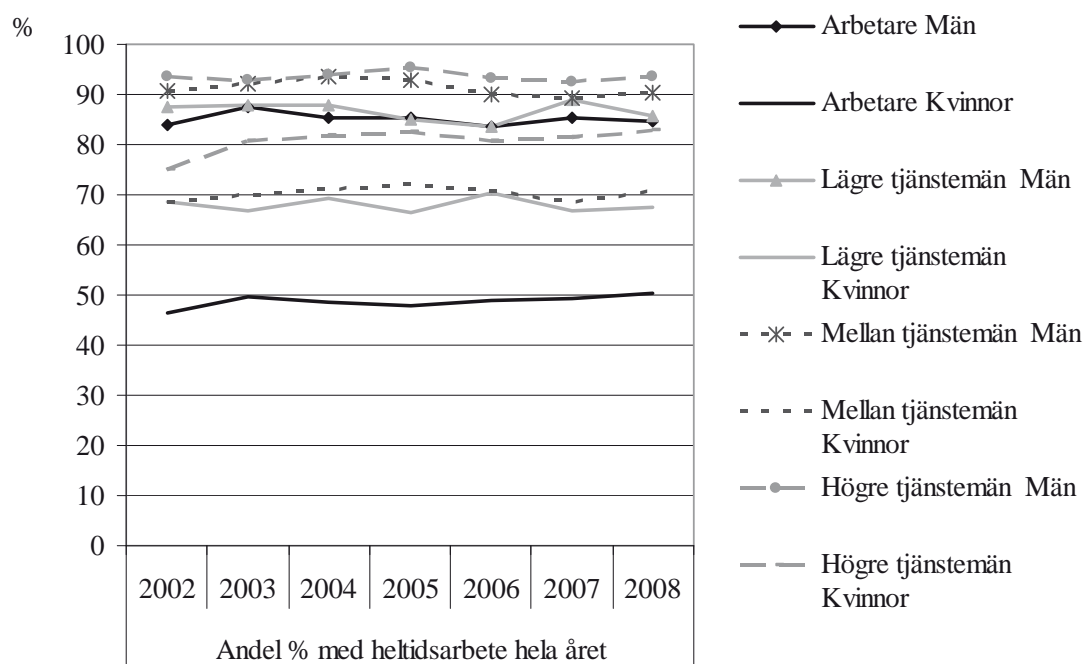

■ Arbetare Män ■ Arbetare Kvinnor ▨ Tjänstemän m.fl. Män ▨ Tjänstemän m.fl. Kvinnor

5.2 Deltidsarbete, klass och kön

Figur 5.2 visar andelen med heltidsarbete under hela året efter socioekonomisk tillhörighet. Det är en mindre andel kvinnor än män som har heltidsarbete under hela året, oavsett socioekonomisk tillhörighet. Skillnaderna är dock stora mellan kvinnor beroende av vad man arbetar med. Bland arbetarkvinnor är det endast hälften som har stadigt heltidsarbete under ett helt år, jämfört med sju av tio lägre- respektive mellantjänstemannakvinnor och åtta av tio kvinnor som är högre tjänstemän.

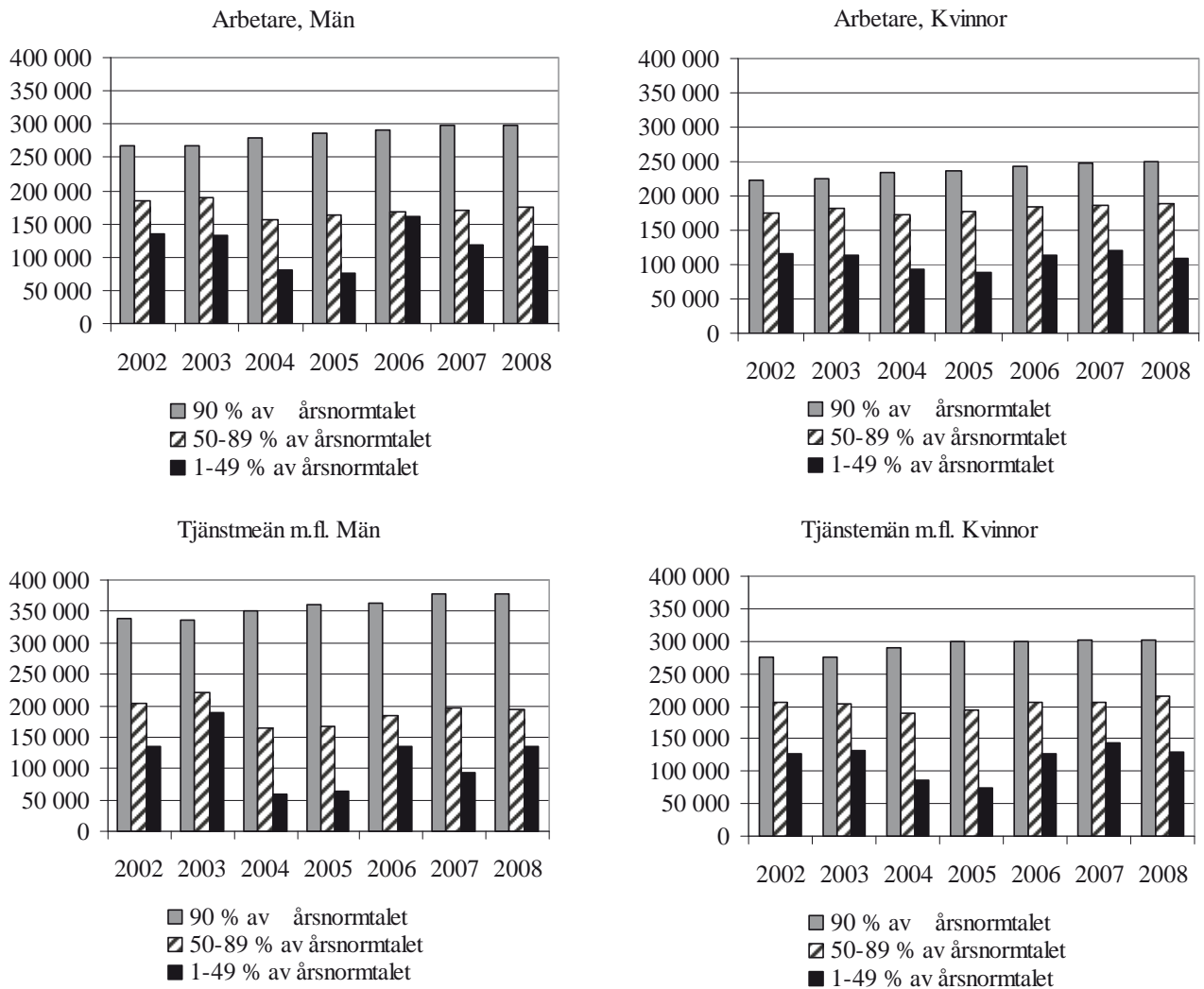
Figur 5.2 Andel med heltidsarbete hela året, %

Utgångspunkt för redovisningen är det så kallade årsnormtalet (2080 timmar). Den som arbetar minst 90 procent av detta tal räknas som sysselsatt på heltid. I praktiken innebär det att den som arbetat 36 timmar eller mer under året räknas som heltidssysselsatt.

Figur 5.3 a-d visar arbetsinkomsten beroende på sysselsättningsgrad, kön och socioekonomisk tillhörighet. De stora variationerna i arbetsinkomst när det gäller dem som arbetar mindre än halvtid, 1-49 procent, är svåra att tolka eftersom det handlar om relativt få individer, särskilt bland män. Gapet mellan heltidssysselsatta och deltidssysselsatta är större för män än för kvinnor.

Figur 5.3 Arbetsinkomst efter sysselsättningsgrad, median i 2008 års priser.

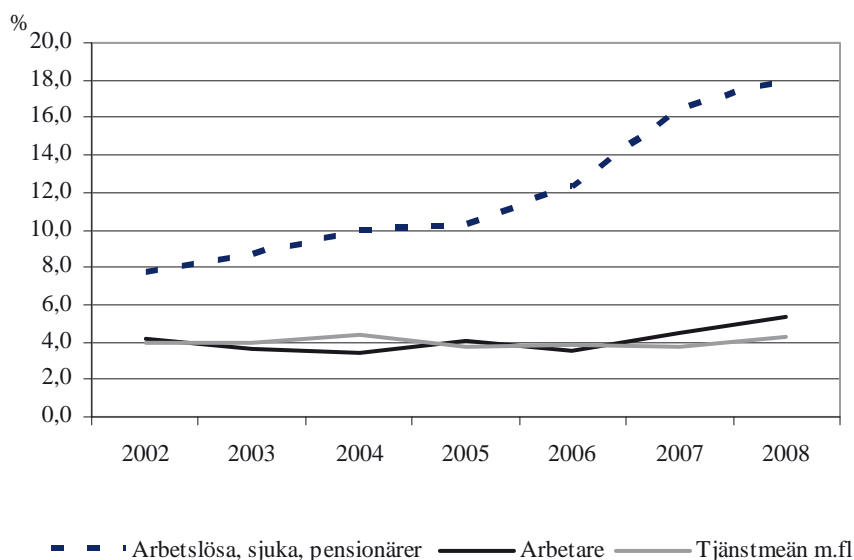
6 Andel med låg respektive hög inkomst

Utvecklingen mot att allt fler sjuka, arbetslösa och pensionerade lever i hushåll med låg inkomst⁵ fortsatte år 2008. Nästan var femte sjuk, arbetslös eller pensionerad lever i ett hushåll med låg inkomst. 2,5 procent av arbetarna har en hög inkomst, jämfört med 4,4 procent av sjuka, arbetslösa och pensionerade och 13,3 procent av tjänstemän med flera. Andelen unga arbetarkvinnor med låg inkomst ökade från 6 till över 11 procent mellan 2007 och 2008.

6.1 Allt fler har låg inkomst

Ett annat sätt att se på inkomstskillnaderna är att studera hur stor andel av befolkningen som har en låg inkomst i jämförelse med befolkningen som helhet. En vanlig definition av att ha en låg inkomst är en disponibel inkomst som ligger under 60 procent av medianinkomsten för samtliga.⁶ År 2008 innebär en "låg inkomst" därmed en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är omkring 126 400.

Figur 6.1 Andel med låg disponibel inkomst per k.e. (inkomst <60 % av medianinkomsten för samtliga) efter socioekonomisk tillhörighet

Figur 6.1 visar hur andelen med låg disponibel inkomst enligt denna definition har utvecklats under perioden 2002-2008. För såväl arbetare som för tjänstemän med flera har andelen legat på omkring 4 procent under hela den undersökta tidsperioden. Men för gruppen sjuka, arbetslösa och pensionärer i åldern 20-64 år har andelen med låg disponibel inkomst fördubblats på bara fem år till 2007. Ökningen fortsätter mellan 2007 och 2008 och 2008 lever 18 procent av sjuka, arbetslösa och förtidspensionerade i hushåll med låg inkomst.

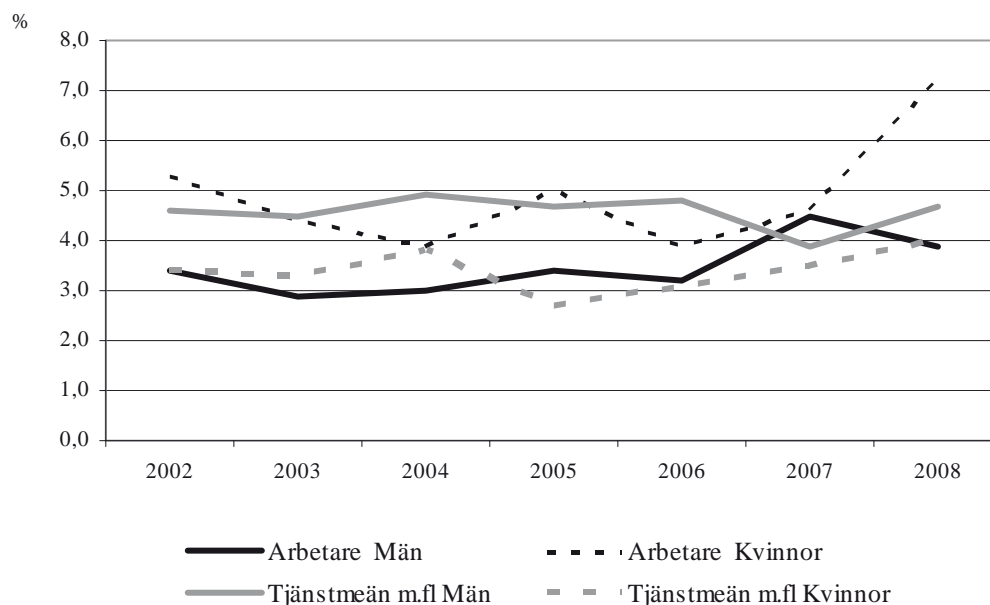
⁵ Vilket visades i LO (2009) Fördelningen av inkomster och förmögenheter

⁶ Denna definition på "risk för fattigdom" används av såväl EU som OECD. Den baseras på ett relativt fattigdomsbegrepp, det vill säga att fattig är man i det samhälle man lever i. Motsatsen är ett absolut fattigdomsbegrepp, där exempelvis en dollar per dag sätts som fattigdomsgräns.

Andelen med låg inkomst har annorlunda uttryckt gått från att vara dubbelt så vanligt förekommande hos en sjuk, arbetslös eller pensionär till att vara mer än fyra gånger så vanligt jämfört med förvärvsarbetande.

Det är personer som har en sammanlagd förvärvsinkomst där mer än hälften kommer från pension, sjukpenning eller arbetsmarknadsstöd som klassificeras som sjuka, arbetslösa och pensionärer. I gruppen finns inte pensionärer som har fyllt 65 år med, utan det är förtids- eller avtalspensionerade som avses.

Figur 6.2 Andel med låg disponibel inkomst per k.e. (inkomst <60 % av medianinkomsten för samtliga) Sysselsatta efter kön och socioekonomisk tillhörighet

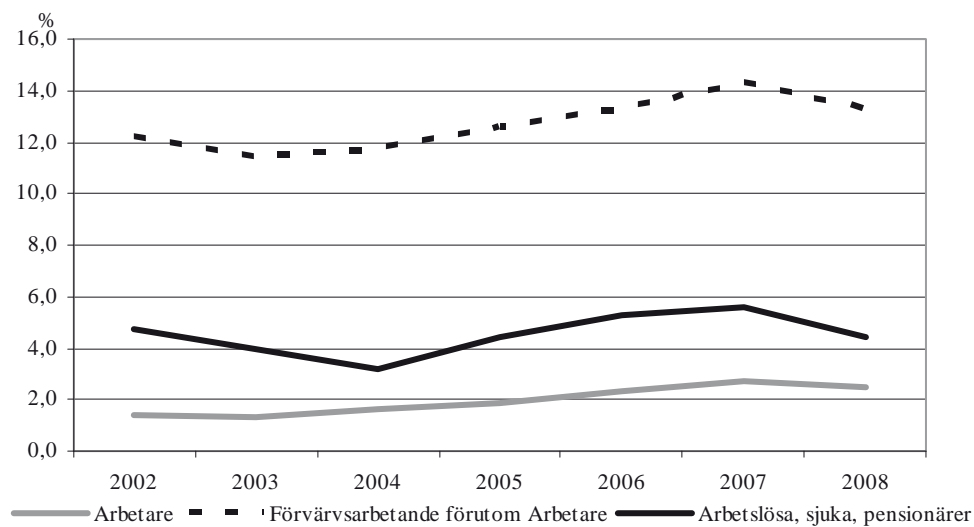
Figur 6.2 visar att andelen arbetarkvinnor som lever i hushåll med låg inkomst ökar från 4,6 till 7,2 procent bara mellan 2007 och 2008. Bakom denna ökning står unga arbetarkvinnor (20-39 år), där mer än var tionde lever i ett hushåll med låg inkomst 2008 (11,4 procent jämfört med omkring 6 procent tidigare år).

6.2 Nedgång i andelen med hög inkomst

På samma sätt som det går att titta på andelen som har en låg inkomst brukar man kalla inkomster som överstiger dubbla medianinkomsten för samtliga för *höga inkomster*.

Här har utvecklingen inte varit lika dramatisk, andelen med höga disponibla inkomster per konsumtionsenhet har ökat något i samtliga grupper fram till 2007 och minskar sedan mellan 2007 och 2008. Åtta procent av befolkningen har 2008 en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är över dubbla medianinkomsten för samtliga. År 2007 var det 8,5 procent. Avståndet mellan arbetare och arbetslösa, sjuka och pensionärer å ena sidan och tjänstemän med flera å andra sidan, är ansenligt. 13,3 procent bland tjänstemän m.fl. har en ”hög” inkomst, jämfört med endast två procent bland arbetarna och fyra procent bland sjuka, arbetslösa och pensionärer. Intressant är också att det faktiskt är en större andel bland sjuka, arbetslösa och pensionerade jämfört med bland arbetare som har en så pass hög inkomst som mer än dubbla medianinkomsten för samtliga.

Figur 6.3 Andel personer 20-64 år med "hög" disponibel inkomst (inkomst > 200 % av medianvärdet för samtliga) per k.e. efter socioekonomisk tillhörighet, kön och ålder.

7 Inkomststruktur och skatter

Skatternas andel av inkomsterna har sänkts årligen sedan 2004. En stor del av de ökade disponibelinkomsterna mellan 2006 och 2008 för förvärvsarbetande förklaras av sänkta skatter. Sjuka, arbetslösa och pensionärer har trots skattesänkningar fått lägre disponibelinkomster.

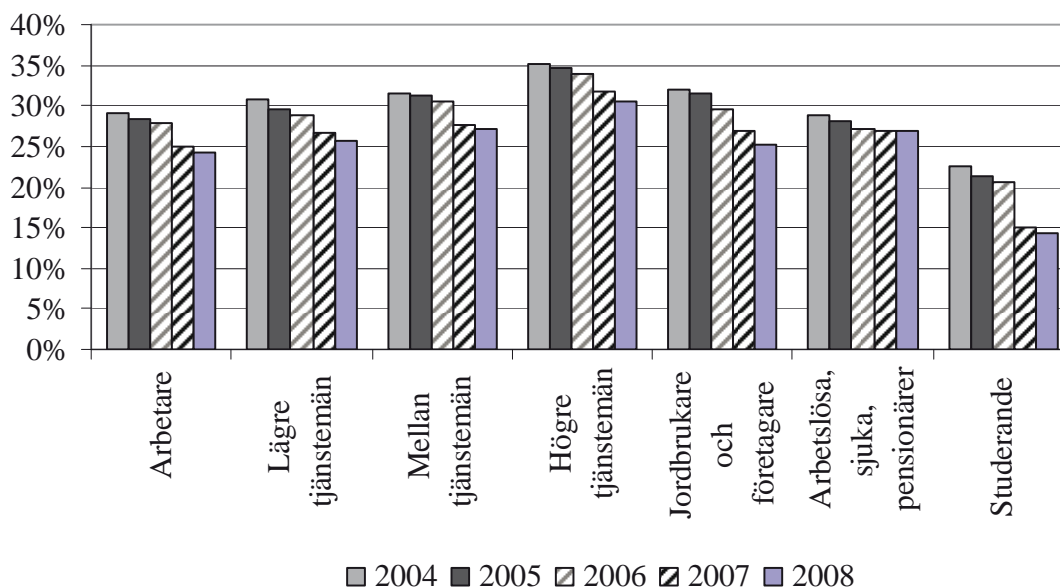
7.1 Skatter

Skatternas andel av inkomsterna har minskat årligen sedan 2004, framförallt för förvärvsarbetande och studerande.

Figur 7.1 visar hur stor andel av de skattepliktiga inkomsterna som betalats i skatt beroende på vilken socioekonomisk grupp man tillhör åren 2002-2007. En av förklaringarna bakom de ökade inkomstskillnaderna är att skatterna har sänkts under den undersökta tidsperioden. Extra tydligt syns förvärvsavdragets effekt under år 2007 och år 2008, där alla grupper utom arbetslösa, sjuka och pensionärer fick sänkt skatt. Det påverkar det relativa inkomstläget för dem som arbetar jämfört med dem som inte arbetar.

Figur 7.1 Skattens andel av skattepliktiga inkomster 2004-2008, medelvärden per konsumtionsenhet

(Skattepliktiga inkomster = summan av löne- och företagarinkomster, kapital, pension och övriga socialförsäkringar)

8 Inkomstfördelning utifrån decilgrupper

De rikaste tio procenten, har fått en ökning av sina disponiblinkomster med 65 procent mellan 1991 och 2008. Tiondelen av befolkningen med lägst inkomster har ökat sina inkomster med mellan 3 och 5 procent mellan åren 1991 och 2008 beroende på om kapitalvinsterna räknas in eller inte. Mellan 1991 och 2007 ökade denna grups inkomster med 15 procent. Denna ökning är alltså i stort sett uttraderad år 2008. Övriga har fått nöja sig med mellan 15 och 40 procent.

Det går också att beskriva inkomstfördelningen för olika grupper med en annan metod. Alla personer som har varit folkbokförda i Sverige under respektive år delas in i tio lika stora grupper efter disponibel inkomst per konsumtionsenhet. I den första gruppen kommer de 10 procent som har de lägsta inkomsterna, i den andra den grupp som har de näst lägsta inkomsterna, i den tredje nästa 10 procent och så vidare. I den tionde gruppen kommer de 10 procent som har de högsta disponibla inkomsterna per konsumtionsenhet.

Decilgrupp ett, gruppen med lägst inkomster, har fått en ökning av sin reala disponibla inkomst med 15 procent mellan åren 1991 och 2007. Decilgrupp 10, där de hushåll som har högst inkomster återfinns, har fått en ökning av den reala disponibla inkomsten med hela 88 procent under samma tidsperiod.

I decilgrupp ett är det få som är sysselsatta, det är till största delen studerande och andra icke förvärvsaktiva som befinner sig där.

I den andra decilen är andelen pensionärer hög och här finns också fler löntagarhushåll. Bland pensionärerna är det ensamstående, med en klar övervikt av kvinnor, som dominerar. Bland löntagarhushållen är det i första hand arbetarhushåll med barn och unga ensamstående arbetarhushåll utan barn som finns i decilgrupp två.

Tiondelen med de allra högsta inkomsterna består främst av tjänstemannahushåll utan barn och även en del pensionärshushåll. Tabell 9.1 visar medelvärden för de olika decilgrupperna i 2007 års priser.

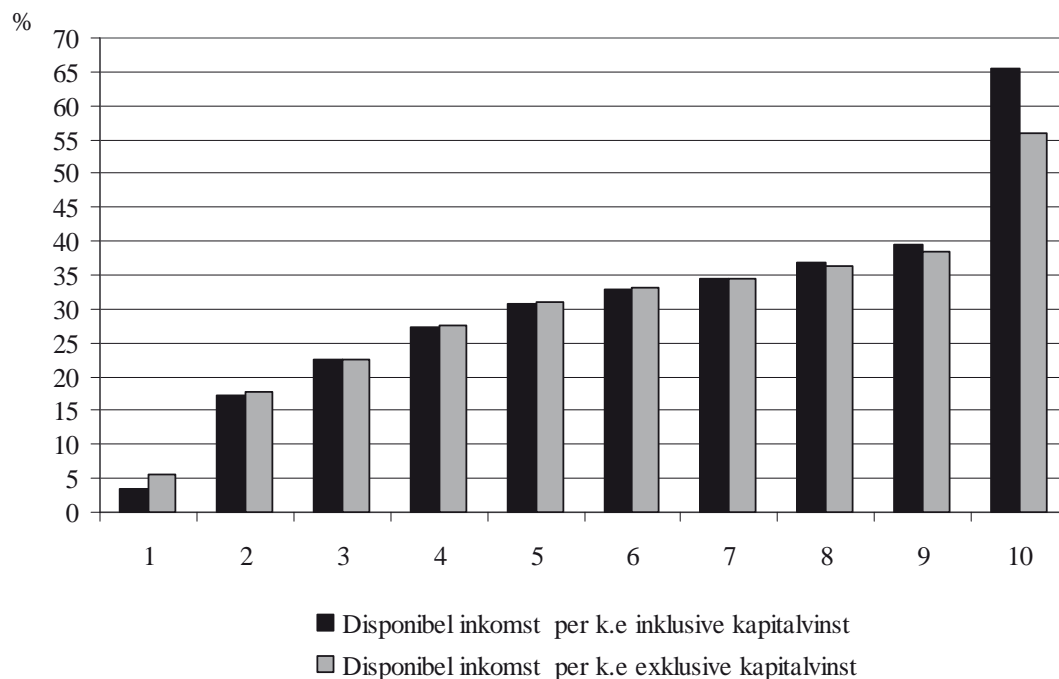
Tabell 8.1 Disponibel inkomst inklusive kapitalvinst per k.e. i deciler 1991, 2001 och 2008. Medelvärden, samtliga personer i 2008 års priser

Decilgrupp	1991	2001	2008
1	70 144	71 400	73 983
2	100 399	105 149	118 307
3	113 719	120 178	139 448
4	125 807	134 234	160 453
5	137 154	148 388	179 577
6	149 701	162 697	199 232
7	164 777	179 344	221 361
8	183 223	201 369	249 736
9	208 519	234 068	288 529
10	280 414	343 124	437 643

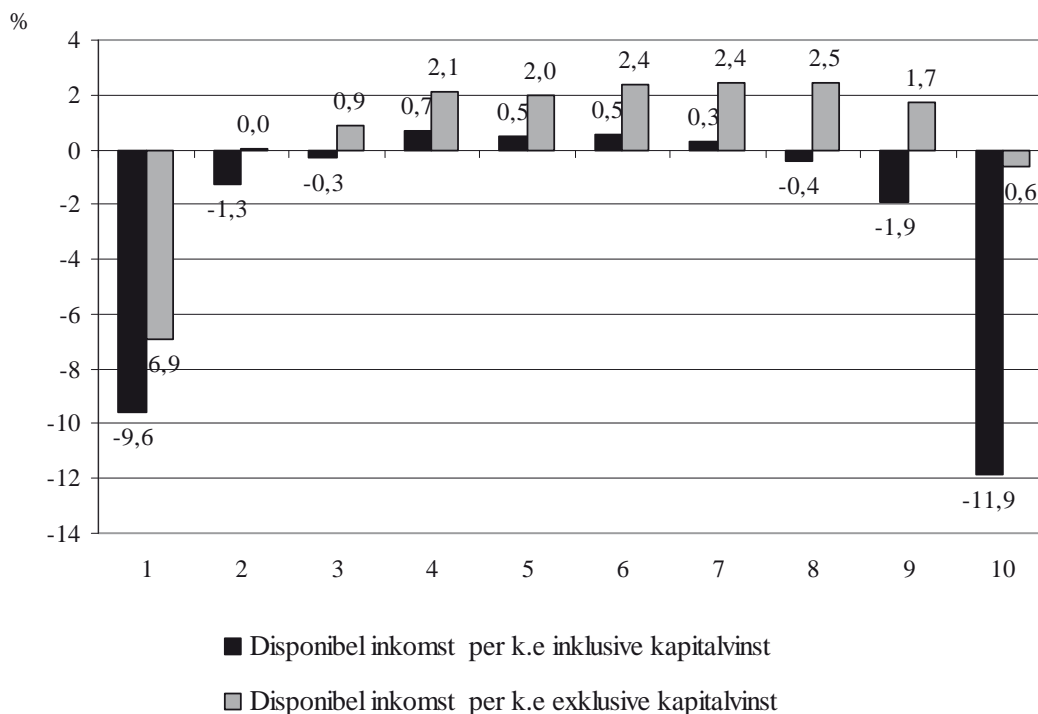
I Figur 8.1 visas hur inkomsterna har utvecklats för de olika grupperna under perioden 1991-2008. Som framgår av diagrammet har samtliga decilgrupper fått en inkomstökning under perioden. Storleken på inkomstökningen har dock varit väldigt olika beroende på vilken grupp man tillhör, men mönstret är tydligt; ju

större inkomst, desto större ökning. Figuren visar också att kapitalinkomsterna har störst betydelse för den rikaste tiondelen av befolkningen.

Figur 8.1 Förändring av disponibel inkomst per k.e. i deciler 1991-2008, 2008 års priser

Figur 8.2 Förändring av disponibel inkomst per k.e 2007-2008, i deciler. Medelvärden i 2008 års priser

Figur 8.2 visar den reala förändringen mellan 2007 och 2008 i disponibel inkomst per konsumtionsenhet, fördelat på decilgrupper. Det är framförallt de lägsta och de högsta decilerna som påverkas av den ekonomiska krisen och får

sänkta disponibelinkomster mellan år 2007 och 2008. För den lägsta decilen innebär det att i stort sett hela den ökning av inkomsten som uppnåtts sedan 1990-talskrisen raderas ut mellan år 2007 och år 2008.

Rapporten kan hämtas som pdf-dokument på LOs hemsida eller
beställas från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

Juni 2010
ISBN 978-91-566-2628-9
www.lo.se

PÅ OMSLAGET:
Hussein Al-Zuheyri, 45 år, Handels,
affärsbiträde vid ICA Maxi i Visby
FOTO: Lars Forsstedt